

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Akademik Dergi

Cilt 2, Sayı 6, Yaz 2005

ULUSLARARASI İLİŞKİLER hakemli bir dergidir.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER, *International Political Science Abstracts (IPSA)* ve *International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)* tarafından taranmaktadır.

INTERNATIONAL RELATIONS is abstracted and indexed in *International Political Science Abstracts (IPSA)* and *International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)*.

Dergiye yazı göndermek isteyenler için yazışma adresi:

Uluslararası İlişkiler Dergisi

Atatürk Bulvarı, No: 211/18

Kavaklıdere, 06680 Ankara

Tel. : 0 312 427 30 55

Faks: 0 312 427 30 66

Web: www.uidergisi.com

makale@uidergisi.com

Abonelik ücreti: 4 sayı için 40 YTL

(Abone formu derginin arkasındadır.)

ULUSLARARASI İLİŞKİLER dergisinde belirtilen görüşler sadece yazarını bağlar.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER bir STRADİGMA yayınıdır.

STRADİGMA bir FORSNET kuruluşudur.

Sahibi: STRADİGMA adına Yüksel Samast

Editörler: Mustafa Aydın, Ankara Üniversitesi
Çağrı Erhan, Ankara Üniversitesi

Genel Koordinatör: Orhan Samast

Yardımcı Editör: Birgül Demirtaş-Coşkun,
Başkent Üniversitesi

Tanıtım Koordinatörü: Selda Özçelik, Ezgi Şaylı

Yayın Kurulu:

Meliha Altunışık, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Gökhan Çetinsaya, İstanbul Teknik Üniversitesi
Fuat Keyman, Koç Üniversitesi
Kemal Kirişçi, Boğaziçi Üniversitesi
Gencer Özcan, Yıldız Teknik Üniversitesi
Çınar Özen, İzmir Ekonomi Üniversitesi

Danışma Kurulu:

Gündüz Aktan, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
Nesrin Algan, Ankara Üniversitesi
Tuğrul Arat, Ankara Üniversitesi
Güliden Ayman, Marmara Üniversitesi
Recep Boztemur, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Nur Bilge Criss, Bilkent Üniversitesi
Beril Dedeoğlu, Galatasaray Üniversitesi
Atila Eralp, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Eddie Girdner, Başkent Üniversitesi
Haluk Günuğur, İzmir Ekonomi Üniversitesi
Yaşar Hacısalihoğlu, İstanbul Üniversitesi
Yusuf Halaçoğlu, Türk Tarih Kurumu
Ersin Kalaycıoğlu, Işık Üniversitesi
Mustafa Kibaroğlu, Bilkent Üniversitesi
Hasan Köni, Yeditepe Üniversitesi
Şule Kut, Bilgi Üniversitesi
Ömer Kürkcüoğlu, Ankara Üniversitesi
Baskın Oran, Ankara Üniversitesi
İlber Ortaylı, Bilkent Üniversitesi
Mehmet Öğütçü, OECD
Hüseyin Pazarcı, Ankara Üniversitesi
Philip Robins, University of Oxford
Sabri Sayarı, Georgetown Üniversitesi
Norman Stone, Bilkent Üniversitesi
Ercüment Tezcan, Galatasaray Üniversitesi
Enis Tulça, Galatasaray Üniversitesi
Nuri Yurdusev, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Cilt 2, Sayı 6, Yaz 2005

Özel Sayı:
Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi

İÇİNDEKİLER

Editörden.....ix

KURAMSAL

Uluslararası İlişkiler Çalışmalarında “Merkez-Çevre”:
Türkiye Nerede? 3
Pınar BİLGİN

TOPLANTI TUTANAKLARI

Türkiye’de Uluslararası ilişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Çalıştayı
(16-17 Nisan 2005)

Program..... 17

Katılımcı Listesi..... 19

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Eğitiminin Dünü, Bugünü 25
Mustafa AYDIN

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmalarının Bilim Dalı Olarak
Gelişmesine Güncel ve Tarihsel Bir Bakış..... 30
Duygu BAZOĞLU SEZER

Uluslararası İlişkilerde Teori-Pratik İlişkisi 55
Yönet Can TEZEL

Düşünce Üretim Merkezleri ve Sivil Toplum Kuruluşları 59
Çağrı ERHAN

İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler 64
Ahmet K. HAN

<i>Türkiye’de Uluslararası İlişkilerin Geleceği</i>	87
Şule KUT	
<i>Çalıştay Raporu</i>	125
Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Paneli (30 Haziran 2005), ODTÜ Dördüncü Uluslararası İlişkiler Konferansı.....	131
Şule KUT	
Ali KARAOSMANOĞLU	
Atila ERALP	
YANSIMALAR	
<i>Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Çalıştayı Üzerine</i>	151
Beril DEDEOĞLU	
<i>Uluslararası İlişkilere Teorik Bakmak</i>	157
Nuri YURDUSEV	
<i>İdeal, Fonksiyonel ve Disiplinlerarası Program Sorunu</i>	165
Alaeddin YALÇINKAYA	
KİTAP İNCELEMESİ	
<i>Türk Dış Politikası Kitapları</i>	173
Gökhan ERDEM	
<i>Türkiye’de Uluslararası Politika Kitapları ve Kuramsal Çerçeve</i>	179
Fulya EREKER	
<i>Siyasi Tarih Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelemesi.....</i>	185
Birgül DEMİRTAŞ-COŞKUN	
<i>Türkiye’de İnsan Hakları Alanında Yazılmış Eserler Üzerine Bir Değerlendirme</i>	197
Cavidan SOYKAN	

Special Issue on
International Relations Studies and Education in Turkey

CONTENTS

Editorial ix

THEORETICAL

*"Center-Periphery" Relations in the Study of International Relations:
Where is Turkey? 3*
Pınar BİLGİN

PROCEEDINGS

Workshop on International Relations Studies and Education in Turkey
(April 16-17, 2005)

Program..... 17

List of Participants 19

International Relations Education in Turkey: Past and Present 25
Mustafa AYDIN

*A Contemporary and Historical Evaluation of the Development
of International Relations Studies as a Discipline in Turkey 30*
Duygu BAZOĞLU SEZER

Relationship Between Theory and Practice in International Relations..... 55
Yönet Can TEZEL

Think Tanks and Non-governmental Organizations 59
Çağrı ERHAN

Business World and International Relations..... 64
Ahmet K. HAN

<i>Future of International Relations in Turkey</i>	87
Şule KUT	
<i>Workshop Report</i>	125
Session on International Relations Studies and Education in Turkey, (June 30, 2005), Fourth METU Conference on International Relations	
131	
Şule KUT	
Ali KARAOSMANOĞLU	
Atila ERALP	
 REFLECTIONS	
<i>Thoughts about the Workshop on International Relations Studies and Education in Turkey</i>	151
Beril DEDEOĞLU	
<i>How to Theoretically Study International Relations</i>	157
Nuri YURDUSEV	
<i>Question of an Ideal, Functional and Multidisciplinary Curriculum</i>	165
Alaeddin YALÇINKAYA	
 BOOK REVIEWS	
<i>Books on Turkish Foreign Policy</i>	173
Gökhan ERDEM	
<i>Textbooks on International Politics in Turkey and Theoretical Framework</i>	179
Fulya EREKER	
<i>A Comparative Analysis of Diplomatic History Textbooks</i>	185
Birgül DEMİRTAŞ-COŞKUN	
<i>An Evaluation of Human Rights Textbooks in Turkey</i>	197
Cavidan SOYKAN	

Editörden

Değerli Okurlarımız,

Uluslararası İlişkiler Dergisi elinizdeki 6. sayısıyla birlikte ilk kez bir özel sayı yayınlamaktadır. Şimdiye kadar her sayımızda farklı konularda akademik makalelere yer vermişken, bu sayımızı “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi” konusuna ayırmaktayız.

Özellikle 1990’ların başlarından itibaren Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler bölümlerine yönelik ilgi giderek artmakta, neredeyse yeni açılan her devlet ya da vakıf üniversitesi yeterli kadrosu olsun olmasın Uluslararası İlişkiler bölümünü faaliyete geçirmeye çalışmaktadır. Uluslararası İlişkiler bölümlerinin puanları, sosyal ya da idari bilimler kapsamındaki diğer dallarla kıyaslandığında en tepedekiler arasında yer almaktadır. Bir yandan üniversitelerde Uluslararası İlişkiler disiplininin albenisi yükselirken, diğer taraftan uluslararası ilişkiler konularına ilgi de Türk kamuoyunda giderek artmaktadır. Fakat, uluslararası ilişkiler konularına Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte daha çok ilgi ve merak duymaya başlayan Türk kamuoyunun alanla ilgili doğru ve yeterli bilgiye ulaşması konusunda genel bir sıkıntı söz konusudur. Artan ilginin Türkiye’deki konuyla ilgili yayınların kalitesini artırıp artırmadığı da tartışmalıdır. Bu çerçevede, Türkiye’de konuyla ilgili akademik çalışma yapanların ilgi alanlarının, çalışmalarının yoğunlaştığı konuların ve kalitelerinin yakından irdelenmesi artık acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Uluslararası İlişkiler akademisyenleriyle devlet kurumları, medya ve iş dünyası arasındaki ilişkilerin yapısı yine güncel ve ele alınması gereken bir başka konudur. Tüm bu konuları mercek altına alabilmek için de öncelikle Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler eğitimi ve çalışmalarının gelişimine ve bu süreçte karşılaştığı sorunlara bakmak gerekmektedir.

Bu konuları incelemek ve disiplin çalışanlarının özeleştirilerini alabilmek amacıyla Uluslararası İlişkiler Konseyi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve *Uluslararası İlişkiler* dergisinin işbirliğiyle 16-17 Nisan 2005’te Ankara Üniversitesi İlgaç Dağı ÖRSEM tesislerinde “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi” konulu bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayın çıkış noktası, Türkiye’de son yıllarda Uluslararası İlişkiler bölümlerine yönelik talebin artması, fakat aynı zamanda kalitede düşüklük olduğu eleştirilerinin yoğunlaşmasıdır.

Toplantıdaki tartışmalar, genel olarak şu sorular üzerinden yürütülmüştür: Türkiye gibi dış ilişkilerinde dengelerin gözetilmesi son

derece önem taşıyan bir ülkenin dış politikasının oluşturulmasında ve yürütülmesinde görev alacak kişiler nasıl yetiştirilmektedir? Öğrencilere verilen eğitim ne ölçüde yeterlidir? Uluslararası İlişkiler eğitimi sadece Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşlara yönelik uzman yetiştirmekle mi iştigal etmelidir? Uluslararası İlişkiler alanındaki akademisyenlerin durumu, devlet, iş dünyası ve sivil toplum örgütleriyle ilişkileri ve sorunları nelerdir? Daha da önemlisi, Türkiye’de verimli ve çağdaş bir Uluslararası İlişkiler eğitimi için neler yapılmalıdır? Dünya’daki eğilimler ne yönde gelişmektedir ve Türkiye’de Uluslararası İlişkiler akademisyenleri bu gelişmeleri ne ölçüde takip edebilmektedirler? Uluslararası İlişkiler çalışmalarında metodolojik sorunlar nelerdir? Tarihsel olarak ele alındığında, gerek akademik çalışmalarda, gerekse eğitimde hangi noktaya gelinmiştir?

Türkiye’de benzer soruların tartışıldığı ilk toplantı Mart 1961’de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dış Münasebetler Enstitüsü tarafından “Milletlerarası Politika Öğretim Symposiumu” adıyla düzenlenmişti. Daha sonra tutanakları yayınlanan ve o dönemde alanla ilgili zaten sınırlı sayıda olan çalışanları biraraya getiren bu toplantı, daha çok Türkiye’de Uluslararası İlişkiler alanının nasıl kurulması gerektiğiyle ilgili tartışmalara tanık olmuştu. Nisan 1996’da Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde gerçekleştirilen “Workshop on International Relations Teaching in Turkey” toplantısı ise içerik olarak daha çeşitli olmakla birlikte, katılımcıları itibariyle sadece Ankara’dan sınırlı sayıda öğretim üyesini biraraya getirebilmişti. Bu toplantıların geleneğini takip ederek, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disipliniyle ilgili son durumu tespit etmeyi ve disiplinin geliştirilmesinin yollarını aramayı hedefleyen Ilgaz Çalıştayı ise Türkiye’nin 22 farklı üniversitesinde görevli 50 akademik personelle 5 Dışişleri Bakanlığı ve medya temsilcisi ve çeşitli Uluslararası İlişkiler Bölümlerinden öğrencilerin katılımını sağlayarak, gelecekte disiplin-içi iletişimin sağlanması konusunda önemli bir adım atmıştır.

Ilgaz’daki toplantının ardından Haziran ayında ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü tarafından düzenlenen “Neighbourhood; Past, Present and Future” (Komşuluk; Geçmiş, Bugün ve Gelecek) başlıklı konferansta bu sefer Uluslararası İlişkiler Konseyi’nin şemsiyesi altında “International Relations Studies and Education in Turkey” (Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi) konulu bir panel düzenlenmiştir.

Dergimizin elinizdeki 6. sayısı öncelikle Ilgaz ve ODTÜ toplantılarında ele alınan konularla ilgili olarak Bilkent Üniversitesi’nden Pınar Bilgin’in Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler çalışmalarının uluslararası literatürdeki yerini incelediği makalesini dikka-

tinize sunmaktadır. "Uluslararası İlişkiler Çalışmalarında 'Merkez-Çevre': Türkiye Nerede?" başlıklı makalesinde Bilgin, "standart" Uluslararası İlişkiler kavram ve kuramlarının gelişmekte olan dünyayı açıklamakta yetersiz kaldığı varsayımından yola çıkarak, Uluslararası İlişkiler çalışmalarının dünyadaki yapısını merkez-çevre ilişkilerinin şekillendirdiği hipotezini benimsemekte ve Türkiye'deki çalışmaların bu yapıdaki yerini belirlemeye çalışmaktadır. Bu bağlamda *The Turkish Yearbook of International Relations* ve *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*'nde yayınlanan disiplinle ilgili araştırmaları tarayan yazar, Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler çalışmalarının "merkez-çevre" ayırımında hangi noktada yer aldığını analiz etmektedir.

Dergimiz daha sonra Ilgaz Çalıştayı'nın tutanaklarına yer vermektedir. Ilgaz toplantısında ilk olarak Ankara Üniversitesi'nden Mustafa Aydın tarafından "Türkiye'de Uluslararası İlişkilerin Dünü, Bugünü" başlıklı bir bildiri sunulmuştur. Uluslararası İlişkiler disiplinindeki çalışmalarda yaşanan genel sorunları, akademik kriterlere uygun olmayan yayınları, akademisyen-medya ilişkilerini ve yabancı dilde eğitim konularını ele aldığı bildirisinde Aydın, Türkiye'de bazı yayınların akademik olmaktan giderek uzaklaştığına dikkat çekerek, "komplo akademisyenliği"ne dönüşüm endişesini dile getirmiştir. Bilkent Üniversitesi'nden Duygu Bazoğlu Sezer ise "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Çalışmalarının Bilim Dalı Olarak Gelişmesine Güncel ve Tarihsel Bir Bakış" başlıklı çalışmasında sözkonusu disiplinin eğitiminde ve akademik çalışmalarda geçmişten bugüne hangi noktaya geldiğini örnekleriyle ele almıştır. Sezer'in çalışmasının birinci bölümünde güncel ve geleceğe ilişkin konular ele alınmış, ikinci bölümde ise tarihsel süreç analiz edilmiştir. Günümüzdeki çalışmaların başlıca probleminin kuramsal ve kantitatif araçlardan yeterince yararlanılmaması olduğu belirtilirken, bir başka sorunun da "İngilizce her kapıyı açar" düşüncesi ve diğer dillerin ihmal edilmesi olduğu ifade edilmiştir.

İkinci oturumda ilk konuşmayı yapan Dışişleri Bakanlığı Siyaset Planlama Dairesi'nden Yönet Can Tezel, "Uluslararası İlişkilerde Teori-Pratik İlişkisi"yle ilgili olarak Türkiye'de özellikle Dışişleri Bakanlığı bürokrasisiyle akademisyenler arasındaki mevcut ilişki yapısını inceleyerek, sorunları ve önyargıları tanımlamaya çalışmıştır. Ankara Üniversitesi'nden Çağrı Erhan ise "Düşünce Merkezleri ve Sivil Toplum Kuruluşları" başlıklı bildirisinde Türkiye'de son yıllarda sayıları giderek artan bu tip kurumların Uluslararası İlişkiler öğrencileri ve akademisyenleri için ne gibi fırsatlar ve sorunları gündeme getirdiği üzerinde durmuştur. Aynı oturumda son olarak Kadir Has Üniversitesi'nden Ahmet K. Han "İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler" konulu sunuşunda iş dünyasıyla akademisyenler arasındaki

ilişkiyi mercek altına yatırarak, iş aleminin Uluslararası İlişkiler çalışanlarından neler beklediği ve neden onlarla birlikte çalışmak istediği üzerinde durmuştur. Üçüncü oturumda Bilgi Üniversitesi'nden Şule Kut, "Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Eğitimi'nin Geleceği" konusunda istatistiksel verilerin de yardımıyla geniş bir panorama çizmiştir.

Dergimizin bu sayısında daha sonra ODTÜ Konferansı çerçevesinde düzenlenen "Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi" panelinin tutanakları yayınlanmaktadır. Ankara Üniversitesi'nden Mustafa Aydın'ın yönettiği oturumda Bilkent Üniversitesi'nden Ali Karaosmanoğlu, Bilgi Üniversitesi'nden Şule Kut ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Atila Eralp Türkiye'de geçmişten bugüne Uluslararası İlişkiler eğitimini ve sorunlarını ele alarak, gelecekte bu sorunları aşma yöntemleri üzerinde durmuşlardır.

Toplantı tutanaklarının ardından Ilgaz Çalıştay'ından hareketle üç akademisyenin kaleme aldığı çalışmaları, "Yansımalar" başlığı altında dikkatinize sunuyoruz. Galatasaray Üniversitesi'nden Beril Dedeoğlu Ilgaz Çalıştay'yla ilgili düşüncelerini aktarırken, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Nuri Yurdusev, Uluslararası İlişkiler çalışmalarında teorinin yerini incelemektedir. Sakarya Üniversitesi'nden Alaeddin Yalçinkaya ise disiplinlerarası bir program hazırlamanın ve yabancı dil konusunun ne kadar elzem olduğu üzerinde durmaktadır.

Bu sayımızdaki kitap incelemelerini de Uluslararası İlişkiler konularında yazılmış ders kitaplarına ayırdık. Mehmet Gönlübol ve A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde görevli diğer akademisyenlerin 1967'de kaleme aldıkları *Olaylarla Türk Dış Politikası* kitabıyla, yaklaşık 35 yıl sonra aynı Fakülte'den Baskın Oran'ın editörlüğünü yaptığı *Türk Dış Politikası* kitabını Gökhan Erdem bizler için inceleyerek karşılaştırdı. Fulya Ereker, Türkiye'de yayımlanmış Uluslararası Politika kitaplarını kuramsal çerçeve ve teorik yaklaşım açısından değerlendirirken, Birgül Demirtaş-Coşkun, Fahir Armaoğlu ve Oral Sander'in siyasi tarih konusunda yazılmış kitaplarını mercek altına aldı. Cavidan Soykan da uluslararası ilişkilerde insan hakları meselesini inceleyen kitapların bir karşılaştırmasını yaptı.

Uluslararası İlişkiler zaman zaman özel sayılar yayınlamayı sürdürecektir. Bu çerçevede, Bahar 2006 (Cilt 3, Sayı 9) sayımız Koç Üniversitesi'nden Fuat Keyman'ın misafir editörlüğünde "Küreselleşme ve Türkiye" konusunu ele alacaktır. Daha ayrıntılı bilgiyi ilerleyen sayfa-larımızda bulabileceğiniz bu özel sayımıza katkılarınızı beklemekteyiz.

Yedinci sayımızda tekrar birarada olabilmek dileğiyle.

MAKALE ÇAĐRISI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Cilt 3, Sayı 9, Bahar 2006

Özel Sayı

KÜRESELLEŞME VE TÜRKİYE

Misafir Editör

Fuat Keyman, Koç Üniversitesi

1980'lerden bu yana hem uluslararası ilişkileri hem de ulusal ilişkileri anlamamızda ve çözümlememizde kullandığımız anahtar kavramlardan birisi de, küreselleşme oldu. En genelde, devletler, toplumlar, kültürler-arası karşılıklı ilişkilerde yaygınlaşma, derinleşme ve hızlanma anlamına gelen küreselleşme süreci ve bu sürecin ülkeler üzerinde ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde yarattığı olumlu/olumsuz ama derin etkileri anlamadan, bugün yaşadığımız hızla değişen ve bu değişim içinde önemli bir dönüşüm süreci yaşayan Türkiye'yi anlamamız da olanaklı değil. Bu saptamanın, bugün savaş ve terörle birlikte yaşadığımız ve çok ciddi bir küresel yönetim gereksinimi içinde olan dünya için de çok önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Bununla birlikte, küreselleşme süreci ve bu süreç içinde Türkiye'nin yeri konusunda yapılan çalışmaların, belli istisnalar dışında, eksik ve yeterli olmadığını da söylemeliyiz. Bu nedenle, *Uluslararası İlişkiler* dergisi için "Küreselleşme ve Türkiye" üzerine, kuramsal ve ampirik çalışmaları içerecek bir özel sayı hazırlamaya karar verdik.

Konuyla ilgili katkılarınızı 1 Şubat 2006'ya kadar özel sayının misafir editörü Prof. Dr. Fuat Keyman'a (fkeyman@ku.edu.tr) iletmenizi rica ediyoruz. *Uluslararası İlişkiler* dergisinin yayın ilkelerini derginin arkasında bulabilirsiniz.